

АКСІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»)
студента 4 курсу 42 групи
галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

напряму підготовки:

6.010106 Соціальна педагогіка

Базилюка Андрія Анатолійовича

Керівник:

старший викладач кафедри соціальної
педагогіки та педагогічної майстерності,
кандидат педагогічних наук

Залібовська-Ільніцька Зоя Володимирівна

Рецензент: кандидат педагогічних наук
доцент кафедри природничих та соціально-
гуманітарних наук КВНЗ «Житомирський
інститут медсестринства» С. Д. Поплавська

Допущено до захисту
протокол засідання кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності
№ 11 від 18 травня 2015 року

Оцінка:

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

ECTS: _____

Члени комісії:

(підпис)

Сейко Н.А.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Коляденко С.М.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Павлик Н.П.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Тарасенко Н.Л.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АКСІОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ...	7
1.1. Аналіз базових понять дослідження аксіологічних характеристик громадянської соціалізації студентів.....	7
1.2. Соціально-педагогічні чинники громадянської соціалізації студентів.....	13
1.3. Аксіологічні характеристики громадянської соціалізації студентів	20
Висновки до розділу 1.	26
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ АКСІОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ	28
2.1. Програма дослідження аксіологічних характеристик громадянської соціалізації студентів	28
2.2. Аналіз емпіричного дослідження аксіологічних характеристик громадянської соціалізації студентів	30
2.3. Рекомендації майбутнім соціальним педагогам щодо організації громадянської соціалізації студентів	34
2.4. Закон «Про охорону праці»	41
Висновки до розділу 2	48
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	52
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема громадянської соціалізації студентів є однією з найбільш важливих у процесі державотворення в Україні.

Насьогодні спостерігається тенденція негативного ставлення і неприйняття громадянських норм і цінностей.

Значний інтерес до громадянської соціалізації останнім часом зумовлений також тим, що відпрацьовані роками механізми традиційної соціалізації стали давати збій. У сучасному світі зростає масив десоціалізованих людей, розгортає свою потужність феномен аномії. Особливо поширена ця тенденція в молодіжних колах. Саме тому в умовах реформування нашого суспільства слід говорити не просто про соціалізацію студентів, а про громадянську соціалізацію, яка є сукупністю багатьох напрямків та векторів соціалізації (політичної, правової, екологічної, естетичної та ін.) і сприяє формуванню справжніх громадян своєї країни – шануючих державу, освідчених, цілеспрямованих і діяльних.

Проблема громадянськості індивідів знайшла своє відображення у вітчизняній і зарубіжній філософії (Гегель, Платон, В.Плахотний, Л. Сохань). Громадянську спрямованість особистості в онтогенезі досліджують і психологи (І. Бех, А. Маслоу, Ж. Пьєже, В. Франкл). До проблеми громадянського виховання зверталися Я. Коменський, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський. В останні роки з проблем громадянського виховання захищено ряд дисертаційних робіт.

Формування громадянських цінностей – це процес засвоєння особистістю соціокультурного досвіду, який дозволяє людині відчувати себе юридично, соціально, морально й політично дієздатною. До основних громадянських цінностей належить моральна і правова культура, яка виявляється в почутті власної гідності, внутрішньої свободи особистості, здатної виконувати свої рольові обов'язки, у дисциплінованості, повазі до інших громадян, до держави, владних структур, у гармонійному поєднанні патріотичних, національних та міжнаціональних почуттів.

Утвердження громадських цінностей має здійснюватись із чітко усталеною громадянською позицією. Це має бути цілеспрямований творчий педагогічний процес, реалізація якого має здійснюватись для розв'язання суперечностей, їх подолання в активній, педагогічно спрямованій і взаємопов'язаній діяльності студентів і викладачі.

Актуальність формування громадянських цінностей в Україні зумовлюється водночас процесом відродження нації.

Ці процеси потребують формування громадянської культури (важливу роль щодо цього відіграють усі ланки системи освіти загалом і громадянська освіта та виховання зокрема, особливо в суспільстві перехідному, де вони не тільки підтримують, а й закладають основи демократичної ментальності).

Враховуючи актуальність окресленої проблеми та її недостатню розробленість, зумовлено вибір теми нашого дослідження: **«Аксіологічні характеристики громадянської соціалізації студентів».**

Об'єкт дослідження – процес громадянської соціалізації студентів.

Предмет дослідження – вплив соціально-педагогічних чинників на аксіологічні характеристики громадянської соціалізації студентів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, змістовно розробити й експериментально перевірити соціально-педагогічні чинники, які сприяють громадянській соціалізації студентів під кутом зору їх цінностей (моральних, естетичних та ін.)

Відповідно до об'єкту предмету, мети, визначено **завдання дослідження:**

- проаналізувати базові поняття «аксіологій», «характеристика», «громадянська соціалізація», «студент»;
- визначити соціально-педагогічні чинники, які сприяють громадянській соціалізації студентів під кутом зору їх цінностей (моральних, естетичних та ін.);
- розробити рекомендації щодо організації громадянської соціалізації студентів з врахуванням аксіологічних характеристик.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури.

Загальні висновки

Вивчення і аналіз соціально-педагогічної літератури та опрацюванні результати дослідження дозволили зробити такі висновки:

1. Тлумачення понять «аксіологічні характеристики» як ціннісні визначення істотних, характерних особливостей, ознак соціалізації студентів, які реалізують себе не тільки як вірнопідданими держави, але і як особистості, що володіють всіма правами і свободами; «громадянський» як той, який властивий свідомому громадянину, спрямований на користь суспільства; «соціалізація» як процес засвоєння людиною певної системи знань, норм, цінностей, які дозволяють їй функціонувати як повноправний член суспільства; включає як цілеспрямований вплив на особистість (виховання), так і стихійний, спонтанні процеси, що впливають на її формування; «студент» як той, хто навчається у вищому навчальному або середньому спеціальному навчальному закладі допомогло усвідомити громадянську соціалізацію як інтегративну якість особистості, що включає в себе соціальні, моральні, професійні погляди і громадянські почуття, вольові та інтелектуальні властивості, досвід педагогічної громадянської діяльності, громадської участі, громадянські компетенції, необхідні для соціально-значущих цілей і позитивних результатів.

2. Визначено чинники впливу на перетворення індивідуума в повноцінного, активного громадянина. Серед них громадянська і законодавча система, інститути – сім'я і школа, засоби масової інформації. Усе це формує почуття громадянського обов'язку і громадянської самовпевненості індивідуума в суспільстві.

Об'єктивно громадянська соціалізація виступає як характеристика громадянського суспільства, його духовний субстрат, то суб'єктивно, громадянська соціалізація виступає як міра активності індивіда, характеристика індивіда, яка може бути сформована шляхом цілеспрямованої діяльності. Необхідність і можливість свідомого і цілеспрямованого формування громадян як носіїв громадянської культури очевидна і ця ідея присутня у сучасних вчених. Щоб сформувати громадянське суспільство, потрібно сформувати громадянську культуру, тобто складові її компоненти: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-оцінний і поведінковий.

Процес формування громадянської культури визначає все громадянське середовище, що представляє собою сукупність інституційних та інших утворень, з якими люди вступають у безпосередній контакт і враховують у своїй діяльності. Ця діяльність опосередковується певним комплексом цивільних знань і умінь.

Однією з умов формування громадянської соціалізації студента є використання особистісно-діяльнісних та інтерактивних технологій, які є одними з найбільш адекватних з точки зору становлення громадянських компетентностей і гуманістичних демократичних цінностей. Вони створюють необхідні умови як для становлення і вдосконалення комунікативної компетентності через включення учасників освітнього процесу в осмислене проживання та переживання індивідуальної та колективної діяльності, так і для усвідомлення і прийняття ними громадянських цінностей, для накопичення досвіду громадянської діяльності. Дані технології сприяють формуванню навичок і вмінь, необхідних кожній людині в реальному житті, виробленню системи особистісних цінностей, створюють атмосферу співробітництва, взаємодії будучи, однією з умов формування громадянської соціалізації.

3. Майбутньому соціальному педагогу у своїй роботі слід враховувати проблема соціалізації особистості студента, які розглядаються у кількох напрямках: а) формування особистості студента, який здатний успішно виконувати функції громадянина держави; б) формування особистості студента, який повинен оволодіти нормами моралі свого народу, його національними традиціями, і вчитися використовувати їх у своїй практичній діяльності; в) формування особистості студента, який відкритий новому досвіду, толерантний до ситуації неоднозначності, вміє вирішувати складні життєві ситуації; г) формування соціально активної особистості студента, який готується до виконання в суспільстві активно життєвої позиції.

Саме залучення студентів до громадської діяльності, сприятиме формуванню у них значущих громадянських якостей, а відповідно і розвиток громадянської соціалізації, як найважливішої особистісної характеристики майбутнього спеціаліста.

Список використаної літератури

1. Алексеева О. В. Формування громадянської позиції сучасної молоді / О. В. Алексеева // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 2 (51). – С. 31–35.
2. Ананишев В. М. Актуальные проблемы и опыт гражданской социализации учащейся молодежи в условиях рыночной экономики / В. М. Ананишев, С. И. Сергейчик, Т. Н. Денисова // Инновации в образовании. – 2002. – № 2. – С. 42–61.
3. Андрееenkova Н.В. Проблемы социализации личности // Социальные исследования / Н.В. Андрееenkova. – 1970. – Вып. 3. – С.38–52.
4. Антонюк Р. Національне та громадянське виховання учнів та студентів як аспект полікультурного виховання / Р. Антонюк // Мандрівець. – 2001. – № 3/4. – С. 65–68.
5. Анцыферова Л.И. Психология самоактуализирующейся личности в работах Маслоу / Л.И. Анцыферова // Вопросы психологии. – 1973. – № 4. – С. 173–180.
6. Архипенко Л. М. З досвіду спільної діяльності освітніх закладів, сім'ї, громадськості з виховання громадянина України / Л. М. Архипенко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : Зб. наук. пр. : У 2 кн. – К., 1999. – Кн.1. – С. 83–91.
7. Бартоломей А. Внеучебное время – воспитанию студентов / А.Бартоломей, М.Немировский, А.Новикова // Высшее образование в России. – 1995. – № 1. – С.50–58.
8. Беликова Л.Ф. Отношение студентов к внеучебной деятельности в вузе / Л.Ф. Беликова // Социс. – 2000. – № 6. – С.51–57.
9. Березина В.А. Воспитание в современном вузе: новые подходы / В.А.Березина // Высшее образование сегодня. – 2002. – № 11. – С.6–11.
10. Бех І. Виховання особистості : У 2 книгах : Навчально-методичний посібник / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. – 2003. – 277 с.
11. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 3. – С. 5–14.

12. Боголюбов Л.Н. Изучение социально-гуманитарных дисциплин как необходимое условие формирования у учащихся гражданской культуры / Л.Н. Боголюбов // Соціальнополітика й соціальна робота. – 1997. – №4. – С. 104–119.
13. Бондаренко І. Ціннісні орієнтири у формуванні державотворчих устремлінь молоді / І. Бондаренко, П. Давидов // Шлях освіти. – 1996. – № 2. – С. 15–18.
14. Боренько Я. Особливості громадянських ціннісних орієнтацій студентської молоді / Я. Боренько // Вісник Львівського ун-ту. Серія : Педагогічні науки / Львівський національний ун-т імені Івана Франка. – 2006. – Вип. 21. – Ч. 2. – С. 92–96.
15. Бургін М. Виховання громадянина : проблеми, структури, функції / М. Бургін // Освіта України. – 1997. – № 11. – С. 4.
16. Быков А. К. Проблемы патриотического воспитания / А. К. Быков // Педагогика. – 2006. – № 2. – С. 37–42.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.–Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
18. Вербицька П. В. Громадянське виховання молоді: сучасні аспекти розвитку: Монографія / П. В. Вербицька. – Київ : Генеза, 2009. – 384 с.
19. Винтин И. А. Организация воспитательной работы в вузе во внеучебное время / И. А. Винтин // Педагогика. – 2004. – № 9. – С. 58–64.
20. Виховання громадянина. Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: Навч.-метод. посіб. / П. Р. Ігнатенко, В. Л. Поплужний, Н. І. Косарева [та ін.]. – К.: ІЗМН, 1997. – 250 с.
21. Вишневский Ю. Р. Гражданская культура студентов. Тенденции и проблемы формирования / Ю. Р. Вишневский, Д. В. Трынов, В. Т. Шапко // Социологические исследования. – 2009. – № 4. – С. 108–117.
22. Вишневський О. Громадянський (цивільний) аспект змісту виховання / О. Вишневський // Теоретичні основи педагогіки : Курс лекцій : [підруч. для студ. ; за ред. О. Вишневського]. – Дрогобич, 2000. – С. 190–207.
23. Вугрич В. П. Національно-патріотичні цінності в громадянському вихованні // Цінності освіти і виховання : наук.- метод. зб. / За заг. ред. О. В.

Сухомлинської ; АПН України, Центр інформації та документації Ради Європи в Україні. – К., 1997. – С. 151–153.

24. Гатальский В.Д. Культурно-образовательное пространство как социально-педагогическая система / В.Д. Гатальский // Педагогика. – 2009. – №3. – С. 52–57.

25. Голубкова Н. Я. Социальное поведение учащейся молодежи /Н. Я. Голубкова // Социологические исследования. – 1998. – №9. – С.24–29.

26. Громадянська освіта : методичний посібник / [кол. авторів]. – Київ : Видавництво Етна-1, 2008. – 194 с.

27. Громадянська освіта : Теорія і методика навчання : [посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Т. Асламова, Т. Бакка, Т. Гінетова, Л. Дух та ін. – К. : ЕТНА-1, 2008. – 174 с.

28. Гусева А. В. Структура психологической готовности к гражданской активности / А. В. Гусева // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 2. – С. 68–69.

29. Дерев'янюк Н. П. Теоретичні засади формування громадянської культури молоді / Надія Дерев'янюк; [за ред. В. Костіва]. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – 199 с.

30. Дмитренко Т. О. Методологічні основи соціальної педагогіки / Т. О. Дмитренко, К. В. Яресько. – Харків : Крок, 2003. – 32 с.

31. Дрожжина С. В. Громадянське виховання як чинник формування сучасної ідентичності / С. В. Дрожжина, Л. М. Маттенкова // Ноосфера і цивілізація : наук. вид. ; Вип. 2 (5) / М-во освіти і науки України, Донецький нац. техніч. ун-т ; [ред. Л. О. Алексєєва]. – Донецьк, 2005. – С. 96–101.

32. Завалевський Ю. Проблеми соціально-громадянського виховання особистості та підходи до їх розв'язання в історії педагогічної думки / Ю. Завалевський // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 4. – С. 55–64.

33. Загородній Ю. І. Педагогічні умови політичної соціалізації студентської молоді в умовах великого промислового міста / Ю. І. Загородній. – Луганськ : ЛНПУ, 2004. – 120 с.

34. Загородній Ю. І. Політична соціалізація студентської молоді в Україні : Досвід, тенденції, проблеми / Ю. І. Загородній, В. С. Курило, С. В. Савченко. – К. : Генеза, 2004. – 144 с.
35. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности / А. Г. Здравомыслов. – М. : Политиздат, 1986. – 223 с.
36. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М. : Логос, 2002. – 384 с.
37. Зябрева С. Е. До питання виховання громадянськості студентів коледжів у позанавчальній діяльності / С. Е. Зябрева // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : [збірник наукових праць]. – Вип. 9. – Київ. – 2006. – С. 327–331.
38. Івашина Ю. Ю. Громадянське виховання в змісті, формах і методах позаурочної роботи : Методичні рекомендації / Ю. Ю. Івашина // Педагогічний вісник – 2001. – №1/2. – С. 62–63.
39. Капська А.Й. Соціальна педагогіка / А. Й. Капська. – Ніжин: Аспект, 2000. – 220с.
40. Капустина З. Феномен гражданственности // Учитель. – 2005. – № 4. – С. 17–19.
41. Касьянов В. В. Социализация молодежи : сущность, особенности, тенденции / В. В. Касьянов, Н. С. Слепцов, Л. В. Ревенко. – Краснодар : Кубан. гос. ун-т., 1994. – 188 с.
42. Ковалева А. И. Концепция социализации молодежи: нормы, отклонения, социализационная траектория / А. И. Ковалева // Социс. – 2003. – № 1 (225). – С.109–115.
43. Крицька Л. В. Громадянські ціннісні орієнтації сучасної молоді / Л. В. Крицька // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1. – С. 155–160.
44. Лавриненко Н. М. Педагогіка соціалізації : європейські абрисы / Н. М. Лавриненко. – К. : Віра ІНСАЙТ, 2000. – 443 с.
45. Лихачев Б. Т. Национальная идея и содержание гражданского воспитания / Б. Т. Лихачев // Педагогика. – 1999. – № 4. – С. 10–15.
46. Лутовинов В. И. Гражданско-патриотическое воспитание сегодня / В. И. Лутовинов // Педагогика. – 2006. – № 5. – С. 52–59.

47. Макаренко А. Воспитание гражданина / Сост. Р. Бескина, М. Виноградова]. – М.: Просвещение, 1988. – 308 с.
48. Оверченко А. І. Правова соціалізація як процес становлення правосвідомості особистості / А. І. Оверченко // Проблеми сучасної психології. – 2010. – Випуск 9. – С. 146–154.
49. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку / В. О. Огнев'юк. – К. : Знання України, 2003. – 450 с.
50. Пащенко Д. Патріотичне й національне виховання – складові становлення громадянина / Дмитро Пащенко // Шлях освіти. – 2002. – № 1 (23). – С. 9–13.
51. Пелло Ф. Вивчення основ наук крізь призму громадянського виховання / Франціс Пелло // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 23–26.
52. Петренко В. В. Сутність патріотизму як моральної якості особистості, його зміст і внутрішня структура // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : [зб. наук. пр.] / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2001. – Вип. 15. – С. 30–32.
53. Піскун В. У пошуках ідентичності. Українська перспектива як усвідомлений вибір / В. Піскун // Віче. – 2004. – № 12 (153). – С. 53–58.
54. Подмазін С.І. Філософські основи особистісно-зорієнтованої освіти / С.І. Подмазін // Завуч. – 2001. – № 20–21. – С. 3–4.
55. Подольська Є. А. Аксіологічний аспект діяльності і методологічні проблеми соціологічного аналізу / Є. А. Подольська. – Х. : ХДПУ, 1992. – 36 с.
56. Позняк С. І. Уявлення школярів про громадянина і формування в них громадянської компетентності / С. І. Позняк // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 4 (57). – С. 83–92.
57. Рагозін М. Громадянське виховання: методологія і організація у світлі європейського досвіду / М. Рагозін // Шлях освіти. – 1999. – № 4. – С. 16–20.
58. Рябов С. Політична культура: теоретичні й практичні аспекти / С. Рябов // Практична філософія. – 2001. – № 3. – С. 120–121.

59. Савотина Н. А. Гражданское воспитание: традиции и современные требования / Н. А. Савотина // Педагогика. – 2002. – № 4. – С. 39–44.
60. Снігур Л. А. Психологія становлення громадянськості особистості / Л. А. Снігур. – К. : Левус, 2005. – 132 с.
61. Філіпчук Г. Громадянське суспільство : освіта, етнокультурна, етнополітика : монографія / Г. Філіпчук. – Чернівці : Зелена Буковина, 2002. – 488 с.
62. Чорна К. Національна ідея як фактор становлення патріотизму у дітей та молоді / Катерина Чорна // Шлях освіти. – 2008. – № 3. – С.5–11.